

KORONAVİRÜS VE ABD: BİR SÜPER GÜÇ NASIL BAŞARISIZ OLDU

GLORİA SHKURTİ ÖZDEMİR

SETA | PERSPEKTİF

NİSAN 2020 · SAYI 272

- ABD Koronavirüs tehdidine nasıl karşılık verdi?
- ABD'nin verdiği karşılık Koronavirüsün yayılımını kontrol etmek için neden yeterli olmadı?
- Koronavirüs Amerikan ekonomisini ve politikasını nasıl etkileyecek?

GİRİŞ

İspanyol gribinden yaklaşık yüz yıl sonra insanlık yeni bir veba ile, Koronavirüs (COVID-19) ile sarılıyor. Resmi olarak Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bir salgın olarak ilan edilen¹ ve 2019'un sonlarında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan virüs dünya çapında 89 binden fazla can aldı ve 9 Nisan 2020 itibarıyla 1.496.055'den fazla vaka bildirilmiş durumda.² Grafik 1'de görüldüğü gibi Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin'deki toplam vaka sayısını geçerek salgının yeni merkez üssü haline geliyor ve şu anda dünyadaki Koronavirüs pozitif vakaların yüzde 29'u ABD'de bulunuyor.

ABD'deki ilk vaka 20 Ocak 2020'de Çin'in Wuhan'da yaşanan birkaç olağandışı zatürre (pnömoni) vakasını DSÖ'ye bildirmesinden yaklaşık üç hafta sonra ortaya çıktı. Bu virüsün oluşturabileceği tehdidin farkında olarak birçok eyalet önlem almaya ve salgına

hazırlanmaya başladı. Ancak ABD bu duruma uygun şekilde karşılık vermekte başarısız kaldı. 195 ülke ve otonom bölgedeki küresel sağlık güvenliğine ilişkin değerlendirmelerin yer aldığı Küresel Sağlık Güvenliği Endeksi'nde 83,5 puan ile dünyada ilk sırada yer alan³ ve sağlık sistemine herhangi bir ülkeden daha fazla harcama yapan ABD yönetimi⁴ tehdidi doğru şekilde değerlendirmede bir süper gücün nasıl başarısız olabileceğini Koronavirüs krizi sırasındaki politikasıyla göstermiş oldu.

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi'nin (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) resmi verilerine göre ABD'de 8 Nisan itibarıyla yaklaşık 395 bin Koronavirüs pozitif vakası bulunmaktadır. Washington yönetimi durumu kontrol altına alamadığı için hayatını kaybedenlerin sayısı son günlerde sürekli olarak artış gösteriyor ve önümüzdeki haftalarda bunun daha da artması bekleniyor. 8 Nisan itibarıyla 12 bin 754 kişi Koronavirüs nedeniyle hayatını kaybet-

1. "WHO Characterizes COVID-19 as a Pandemic", Dünya Sağlık Örgütü, 11 Mart 2020, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

2. "Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering", Johns Hopkins Üniversitesi, <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>, (Erişim tarihi: 9 Nisan 2020).

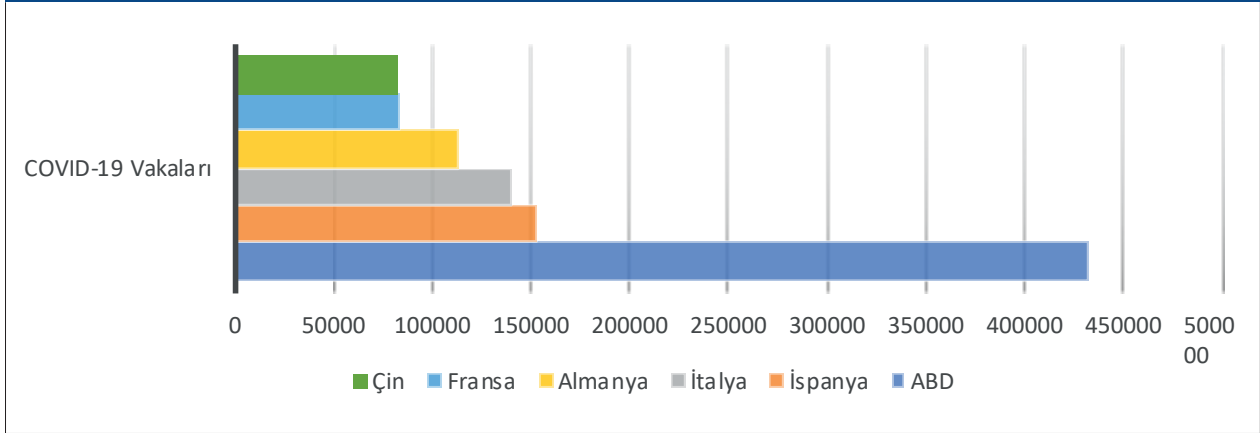
3. "GHS Index Map", Küresel Sağlık Güvenliği Endeksi, <https://www.ghsindex.org>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

4. "Health Spending", OECD, <https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm>, (Erişim tarihi: 31 Mart 2020).

GLORİA SHKURTİ ÖZDEMİR

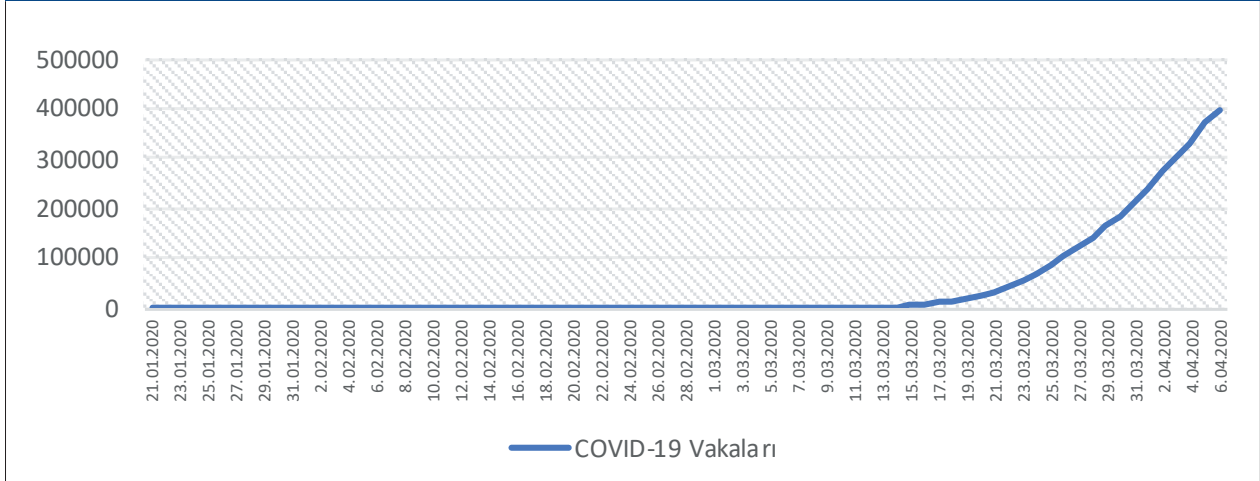
Arnavutluk'ta Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olan Gloria Shkurti, yüksek lisansını "A Lethal Weapon that Became the Cure-all for Terrorism: Discursive Construction of the U.S. Dronified Warfare" adlı tezi ile Sakarya Üniversitesi'nde tamamladı. Shkurti şu anda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde doktora çalışmalarına devam etmektedir. İnsansız hava araçları (drone), Amerikan dış politikası ve güvenlik araştırmaları alanlarında çalışan Gloria Shkurti, SETA Vakfı tarafından yayınlanan Insight Turkey dergisinde editör asistanı olarak görev yapmaktadır.

GRAFİK 1. KORONAVİRÜS VAKALARININ TOPLAM SAYISI

Kaynak: Johns Hopkins Üniversitesi ⁶

GRAFİK 2. ABD'DE KORONAVİRÜS VAKALARININ KÜMÜLATİF OLARAK TOPLAM SAYISI

Kaynak: Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi ⁷

miştir.⁵ Ulusal Alerji ve Enfeksiyon Hastalıkları Enstitüsü direktörü ve ülkenin önde gelen bulaşıcı hastalık uzmanlarından olan Anthony Fauci, ABD tarafından agresif bir şekilde önlem alınsa dahi 200 bin Amerikalının hayatını kaybedebileceğini belirtiyor.⁸ Yapılan başka bir çalışma ise daha ürkütücü bir tablo çiziyor ve

ABD'nin daha fazla önlem almaması durumunda bu sayının 2,2 milyona kadar yükselebileceği belirtiliyor.⁹

CDC tarafından verilen rakamlar tartışmalı olsa da Grafik 2'de gösterilen veriler birçok spekülasyona mahal veriyor. İki ay sonra vaka sayılarında önemli ölçüde artışın başlaması ABD'nin zamanı olduğu halde virüsü engelleyemediğini göstermiştir. Trump yönetimi salgının başladığı sıralarda dünyada ve özellikle ABD'de yaşananları ya yanlış anlamış ya da anlamak

5. "Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering".

6. "Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering".

7. "Cases in U.S.", Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC), <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/cases-updates/cases-in-us.html>, (Erişim tarihi: 9 Nisan 2020).

8. "200,000 Americans Could Die even if the U.S. Takes Aggressive Action, Fauci Says", *The New York Times*, 29 Mart 2020.

9. "Impact of Non-pharmaceutical Interventions (NPIs) to Reduce COVID-19 Mortality and Healthcare Demand", Imperial College COVID-19 Response Team, 16 Mart 2020, s. 7, <https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/medicine/sph/ide/gida-fellowships/Imperial-College-COVID19-NPI-modelling-16-03-2020.pdf>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

istememiştir. Sonuç olarak hükümet Koronavirüsü durdurmak için gerekli adımları atmadığı için Amerikan vatandaşları arasında virüs iki aydan uzun bir süredir sessizce yayılıyor.

ABD'nin başarısız olmasının ardında yatan birçok neden var ancak böyle bir salgının tüm hükümetler için bir sınav olduğunu söylemek mümkün ve görünüme göre Trump hükümeti bu konuda iyi bir performans sergilememektedir. Bu bilgiler ışığında bu perspektif yazısında ABD hükümeti tarafından atılan adımların mahiyeti, nelerin yanlış gittiği ve böyle bir krizin Amerikan ekonomisi ve siyaseti üzerindeki etkileri hakkında kısa bir analiz sunulmaktadır.

KORONAVİRÜS TEHDİDİ KARŞISINDA ABD'NİN TEPKİSİ

ABD, Çin'de ilk vakaların ortaya çıkmaya başlamasından ancak bir ay sonra virüsün yayılmasına yönelik önlemler almaya başladı. 31 Ocak 2020'de Başkan Donald Trump fiziksel olarak Çin'de bulunmuş olan yabancıların ABD'ye girişini kısıtladı ve askıya aldı.¹⁰ Ancak Çin'e seyahat eden hiçbir Amerikan vatandaşı için böyle bir kısıtlama uygulanmadı. İlerleyen günlerde Trump, İran ve Avrupa'dan gelen yabancılar için de benzer önlemleri aldı ve İtalya ile Güney Kore'den gelenler için de zorunlu taramalar yapılmasını istedi.¹¹ Vaka sayılarında önemli ölçüde artış görülmeye başladıktan sonra halktan evde kalmaları istendi (İlk çağrı 20 Mart 2020'de Kaliforniya valisinden geldi). Benzer şekilde okullar da Mart'ın ortalarında yani ABD'de ilk Koronavirüs vakasının görülmesinden yaklaşık iki ay sonra kapatıldı.

Son olarak Trump daha birkaç gün önce ABD'deki insanlara ve işletmelere yardımcı olacak iki önemli tasarımı imzaladı. İlk teşvik paketinde tüm Amerikalı-

10. "Proclamation on Suspension of Entry as Immigrants and Nonimmigrants of Persons who Pose a Risk of Transmitting 2019 Novel Coronavirus", Beyaz Saray, 31 Ocak 2020, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/proclamation-suspension-entry-immigrants-nonimmigrants-persons-pose-risk-transmitting-2019-novel-coronavirus>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

11. "President Donald J. Trump Has Taken Unprecedented Steps to Respond to the Coronavirus and Protect the Health and Safety of Americans", Beyaz Saray, 11 Mart 2020, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-taken-unprecedented-steps-respond-coronavirus-protect-health-safety-americans>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

lar için ücretsiz testler, ücretli rapor izni alma hakkı, ücretli izin, genişletilmiş işsizlik sigortası ve genişletilmiş gıda güvenliği gibi önlemler yer alıyordu.¹² İkinci paketteki önlemler daha da genişti ve içerisinde doğrudan ödemeler, işsizlik sigortasının genişletilmesi ve küçük işletmelere verilecek krediler gibi önlemlere yer verilmişti.¹³

ABD'nin bugüne kadar aldığı önlemler diğer pek çok ülke ile kıyaslandığında yeterli değildir. Bazı uzmanlar "otoritesini kuramadığı veya ülkesindeki insanların güvenliğini yeterince sağlayamadığı" gerekçesiyle ABD'yi "başarısız bir devlet" olarak görmektedir.¹⁴ NPR/PBS NewsHour/Marist tarafından 13-14 Mart'ta gerçekleştirilen bir ankete göre Amerikalıların sadece yüzde 46'sı hükümetin yeterince iyi çalıştığını düşünmektedir. Bu oran geçtiğimiz Şubat'ta ise yüzde 61 seviyesini görmüştür. Ayrıca aynı ankette halkın yüzde 49'u Trump'ın bu salgınla başa çıkma yöntemlerini eleştirirken sadece yüzde 44'ü alınan önlemlerin yeterli olduğunu düşünmektedir.¹⁵

ABD NEDEN BAŞARISIZ OLDU?

Görüldüğü gibi hükümetin attığı adımlar oldukça geç bir şekilde, ilk vakanın ortaya çıkmasından yaklaşık iki ay sonra gelmiştir. Hükümet tarafından atılan tüm adımların iş işten geçtikten sonra gerçekleştirildiği ve nihayetinde ABD'nin virüsün yayılmasını engellemediği dikkat çekmektedir. ABD'nin başarısızlığı üç temel alanda ortaya çıkıyor: (i) Trump yönetiminin aldığı önlemler, (ii) CDC'nin etkili bir politika oluşturmadaki başarısızlığı, (iii) test fiyaskosu ve tıbbi malze-

12. Li Zhou, "Congress Just Passed a Bill that will Guarantee Free Coronavirus Testing for all Americans", Vox, 18 Mart 2020, <https://www.vox.com/2020/3/18/21185065/congress-coronavirus-tests-paid-sick-days>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

13. Ella Nilsen ve Liu Zhou, "The Senate Just Passed a \$2 Trillion Coronavirus Stimulus Package. Here's What's in It", Vox, 25 Mart 2020, <https://www.vox.com/2020/3/25/21192716/senate-deal-coronavirus-stimulus>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

14. Derek Thompson, "America is Acting Like a Failed State", *The Atlantic*, 14 Mart 2020.

15. "NPR/Marist Poll", Marist Poll, 14 Mart 2020, http://maristpoll.marist.edu/wp-content/uploads/2020/03/NPR_PBS-NewsHour_Marist-Poll_USA-NOS-and-Tables_2003151338.pdf#page=3, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

me sıkıntısı. Son iki maddenin ilk madde ile yakından ilişkili olduğu aşikardır.

Trump yönetimi ABD'deki vahim durumun ana sorumlusu olarak görülüyor. Buna göre birçok insan Trump'ın Koronavirüs tehdidinin değerlendirmesini iyi yapamadığına ve sonuç olarak ABD'nin bu duruma hazırlıksız yakalandığına inanıyor. Nitekim Başkan Trump yaptığı açıklamalarda oldukça tutarsızlık sergilemiş ve bu durum Amerikalıların kafasını karıştırmıştır.

Trump 25 Ocak'ta şöyle bir tweet atmıştı: "Çin, Koronavirüsü kontrol altına almak için çok çalışıyor. Amerika Birleşik Devletleri onların çabalarını ve şeffaflığını çok takdir ediyor. Her şey yoluna girecek. Özellikle Amerikan halkı adına Başkan Şi'ye teşekkür etmek istiyorum!"¹⁶ Daha sonra 30 Ocak'ta Michigan'daki konuşması sırasında Amerikan başkanı dünyada 8 bin onaylanmış vaka olmasına ve birçok devletin sınırlarını kapatmaya başlamış olmasına rağmen Koronavirüsün "birçok insanın konuştuğu yeni bir şey" olduğunu belirterek şunları söylemişti:

Bazılarının düşündüğü kadar kötü olmayacak... Bizler bunu çok iyi kontrol altına aldığımızı düşünüyoruz. Şu anda bu ülkede oldukça az problem var (beş vakayı kastederek) ve bu insanların hepsi başarılı bir şekilde yeniden sağlığına kavuşuyor. Öte yandan Çin ve diğer ülkelerle çok yakın çalışıyoruz ve bunun gayet iyi bir sonucu olacağını düşünüyoruz. Sizi temin ederim.¹⁷

Takip eden günlerde teyit edilen vaka sayısı artmaya devam etmesine rağmen Trump ülkesinde durumun kontrol altında olduğu ve Nisan'a kadar virüsün tamamen ortadan kalkacağına dair optimist açıklamalarına devam etmiştir. Mevcut durumdan Obama yönetimini sorumlu tutan Trump yeni bir aşının çok yakında hazır olacağını belirtmiş ve ABD'nin "diğer ülkeler arasında bu salgına en agresif karşılık veren

ülke" olduğunu söyleyerek kendi yönetimini övmüştür.¹⁸ Amerikan başkanının bu tavrı Mart'ın büyük kısmında da devam etmiştir. Bu süre boyunca Trump Koronavirüsün normal gripten daha ciddi olmadığını savunmuş ve hatta "test olmak isteyen herkese test yapılabileceğini" iddia etmiştir.¹⁹ Söz konusu bu iddia (aşağıda açıklanacağı gibi) birçok açıdan sorunlar taşımaktadır. Trump 11 Mart'a kadar Amerikalıları Koronavirüsün oluşturabileceği olası tehlikeler konusunda hiç uyarmamış, yaşlılara dikkatli olmaları konusunda telkinde bulunmamış ve bireysel hijyenin önemi konusunda hiçbir açıklama yapmamıştır.

Bu tutarsız ifadeler ve birçok örnekte görüldüğü gibi Beyaz Saray tarafından verilen yanlış bilgiler Ocak'ın sonundan itibaren evde kalıp dikkatli olması gereken Amerikalıların kafasını karıştırmıştır. Trump ancak 31 Mart'ta durumun vahametini kabul etmiş ve Koronavirüs Görev Gücü brifingi sırasında şunları söylemiştir: "Önümüzdeki iki hafta zor geçecek. Millet olarak her şeyin daha iyi olacağını göreceğimiz o önemli güne ulaşmadan önce birkaç haftamız kolay olmayacak."²⁰ Bu açıklama Koronavirüs nedeniyle yaklaşık 4 bin Amerikalının hayatını kaybetmesinden sonra gelmiştir.

Ancak salgının ilk evresindeki krizi hafife alan açıklamalar Trump yönetiminin tek hatası değildi. 2018'de dönemin Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton, Ulusal Güvenlik Konseyinin salgınlarla mücadelede sorumlu küresel sağlık ofisini tasfiye etmekle görevlendirilmişti.²¹ Ayrıca Beyaz Saray, CDC ve diğer sağlık güvenliği programlarına yönelik olarak defalarca bütçe kesintileri yapılması çağrısında bulunmuştu.

16. Donald Trump, Twitter, 25 Ocak 2020, <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1220818115354923009?lang=en>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

17. "Remarks by President Trump at a USMCA Celebration with American Workers | Warren, MI", Beyaz Saray, 30 Ocak 2020, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-usmca-celebration-american-workers-warren-mi>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

18. "Remarks by President Trump, Vice President Pence, and Members of the Coronavirus Task Force in Press Conference", Beyaz Saray, 29 Şubat 2020, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-vice-president-pence-members-coronavirus-task-force-press-conference-2>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

19. Noah Weiland, "Anyone Who Wants a Coronavirus Test Can Have One, Trump Says. Not Quite, Says His Administration", *The New York Times*, 7 Mart 2020.

20. Steven Nelson, "Trump: America Faces 'Rough Two Weeks' in Coronavirus Battle", *New York Post*, 31 Mart 2020.

21. Lauren Weber, "Sudden Departure of White House Global Health Security Head Has Experts Worried", *Huffpost*, 10 Mayıs 2018.

Bu durum bizleri ikinci bir sorun hakkında düşünmeye itmektedir. Bu sorun CDC'nin etkin bir politika oluşturma konusundaki başarısızlığıdır. ABD'deki pozitif vakalar ve ölümlerin sayısı hızlı bir şekilde artarken Koronavirüsle mücadele eden temel kurumlardan biri olan CDC güçlü ve etkin bir politika uygulayamamıştır. Aksine CDC Direktörü Robert Redfield 10 Mart'ta şunları söylemiştir: "Stratejimiz sıkı ve agresif bir şekilde halk sağlığı için önlemler almak. Yani söylemek istediğim, engelle ve müdahale et, engelle ve müdahale et, engelle ve müdahale et, engelle ve müdahale et... Bu, yeni bir vaka bulduğumuzda onu izole edeceğimiz anlamına geliyor." Bu söylenenler 190 binden fazla insanın enfekte olduğu Mart ortasında değil de ilk vakanın ortaya çıktığı Ocak'ta yapılmış olsaydı iyi bir strateji olabilirdi.

İyi bir strateji olmadan ABD'deki sistem başarısız olmaya mahkum kalmıştır. Yukarıda bahsedilen sorunlar büyük bir başarısızlığa neden olmuştur: ABD Koronavirüsü kontrol altına almayı sağlayacak bir test geliştirip onu kullanamamıştır. Böyle bir patojeni kontrol altına alabilmek için ABD'nin pozitif vakaları takip edebilmek adına mümkün olduğunca fazla kişiye test uygulaması ve daha fazla kişiyle temas etmeden önce onları mümkün olan en kısa sürede izole etmesi gerekmektedir. Bu nedenle (Grafik 2'de görüldüğü gibi) teyit edilen vakaların yaklaşık iki ay boyunca düşük şekilde seyretmesi ABD'nin durumu etkili bir şekilde kontrol altına aldığı değil enfekte olmuş insanları belirlemek amacıyla yeterli sayıda test yapmadığı anlamına gelmektedir. Bu test fiyaskosu vatandaşlar arasında sahte bir güvenlik duygusu yaratmış ve bu durum daha sonra alınan önlemleri baltalamıştır.

Sonuç olarak hastaneler bu duruma hazırlıksız yakalanmış ve kısa zaman içerisinde hasta olan kişilerle dolmuştur. Günümüz itibarıyla maske, eldiven ve önlük gibi tıbbi malzeme eksikliği yaşanmaktadır. Ancak uzmanlara göre vakalar bu şekilde artmaya devam ederse yakında hastalara oksijen sağlayabilmek için yeterli yatak veya solunum cihazı da bulunamayacaktır. Bunun yanı sıra testlerin yetersiz olması hastaneleri testlerin kimlere uygulanabileceğine dair katı kurallar

uygulamaya başlamak zorunda bırakmıştır. Bu kurallara göre birine test uygulanabilmesi için o kişinin yakın zamanda yurt dışına çıkmış olması ve Koronavirüs pozitif bir hastayla temasa geçmiş olması gerekmektedir. Tahmin edilebileceği gibi bu politika tamamen etkisiz zira virüs zaten uzun bir süredir ABD içerisinde. Burada ABD'nin DSÖ'nün test kitlerini kullanmayı reddettiğini ve CDC tarafından geliştirilen testleri kullanmaya odaklandığını da belirtmek gerekir. ABD bu süreçte dikkat çekici olarak test kitlerinin hem kullanmaya uygun olması hem de vakalar üzerinde tatbik edilmesi konusunda bir sorun yaşamıştır. Öyle ki testler öncelikle ABD Gıda ve İlaç Dairesi (Food and Drug Administration, FDA) tarafından kullanılmaya uygun bulunmakta peşi sıra CDC tarafından kullanım için dağıtılmaktadır. Ancak FDA ilgili test kitlerinin uygulanmaya elverişli olduğuna dair onayı yaklaşık iki hafta gibi bir sürede vermiş ve bu süreçte ABD ciddi bir vakit kaybetmiştir. Üstelik CDC'nin dağıttığı testlerde de kişinin enfekte olup olmadığına yönelik değerlendirmelerde yanlışlıklar meydana gelmiştir.

ABD'nin başarısız olmasının birçok nedeni bulunuyor. Ancak anlaşılır bir şekilde Trump yönetimi mevcut durumun ana sorumlusu olarak kabul ediliyor ve bu test fiyaskosu da ABD'ye ve sağlık sistemine diz çöktüren büyük bir zaaf (Yunan mitolojisindeki benzetmeyle Aşil'in topuğu) olarak kabul edilecektir. ABD'nin bugün karşı karşıya bulunduğu bu durum ülkenin geleceğinde farklı şekillerde iz bırakacaktır. Ancak Amerikan ekonomisi ve Amerikan politikası bundan en çok etkilenen alanlar olacaktır.

KORONAVİRÜS VE AMERİKAN EKONOMİSİ

Mevcut durumda özellikle Amerikan hane halkının tarihinin en büyük borç seviyesine sahip olduğu bu dönemde, Koronavirüs tehlikesi ülkeye yayılmaya devam derken Amerikan ekonomisi bir şok yaşıyor ve çökme riski ile karşı karşıyadır.²² İnanması zor olsa da birkaç gün içerisinde ABD'deki işçilerin yüzde 18'inden faz-

22. Linette Lopez, "The World's Massive Debt Pile is Making a Coronavirus Chock Especially Dangerous Right Now", *Business Insider*, 29 Şubat 2020, <https://www.businessinsider.com/tump-debt-make-coronavirus-worse-global-economy-stock-markets-2020-2>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

lasının işini kaybettiği tahmin ediliyor.²³ ABD Çalışma Bakanlığının resmi verilerine göre ülkede işsizlik sigortasına başvuranların²⁴ sayısında hızlı bir yükseliş yaşanmıştır. Bu çerçevede ABD’de 14-21 Mart 2020 arasında 3 milyondan fazla insan işini kaybettiğini iddia etmiştir (14 Mart işsiz sayısı: 282 bin; 21 Mart işsiz sayısı: 3 milyon 283 bin).²⁵ Aynı eğilim bir sonraki hafta da (21-28 Mart) devam etmiş ve işsiz sayısı 6 milyon 648 bine yükselmiştir.²⁶ Ayrıca 3 Nisan 2020’de ABD Çalışma Bakanlığı tarafından Mart 2020 işsizlik oranı açıklanmış ve ülke için uzun süredir düşük olan işsizlik seviyesi yüzde 3,5’ten yüzde 4,4’e yükselmiştir.²⁷

Belirtmek gerekir ki bu veriler her ayın 12. gününü içeren ödeme dönemini baz almaktadır ve ABD halkının işlerini kaybetmeye başladığı (14 Mart sonrası) bu istatistiklere dahil edilmemiştir. Bu rakamların ekonomik olarak Büyük Durgunluk ve Büyük Buhan sırasında ulaşılan en yüksek işsizlik oranlarını büyük olasılıkla geçeceği düşünüldüğünde durum daha yıkıcı bir hal almaktadır. Bazı tahminlere göre bu yaz işsizlik oranının en az yüzde 10 seviyelerine ulaşması beklenirken²⁸ bazı tahminler ise çok daha vahim bir tablo çizmektedir. Örneğin St. Louis Federal Merkez Bankası ekonomistleri 2020’nin ikinci çeyreğinde toplam istihdamda 47 milyonluk bir düşüş beklemektedir. Bu oran ise yüzde 32,1’lik bir işsizlik seviyesine işaret etmektedir ki ABD tarihindeki işsizlik oranı hiçbir dönemde (Büyük Durgunluk’ta yüzde

23. “NPR/Marist Poll”, s. 21.

24. ABD’de çalışan işçiler, kendi hataları olmaksızın işlerini kaybettiklerinde ABD Çalışma Bakanlığına işsizlik sigortası için başvuru yapma hakkına sahiptir. Nitekim bu başvuru sahiplerinin sayısı ABD’deki işsizlik sayısı hakkında ipucu vermektedir; Daha detaylı bilgi için bkz. “How Do I File for Unemployment Insurance?”, ABD Çalışma Bakanlığı, <https://www.dol.gov/general/topic/unemployment-insurance>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

25. “Unemployment Insurance Weekly Claims”, ABD Çalışma Bakanlığı, 26 Mart 2020, <https://www.dol.gov/ui/data.pdf>, (Erişim tarihi: 26 Mart 2020).

26. “Unemployment Insurance Weekly Claims”, ABD Çalışma Bakanlığı, 2 Nisan 2020, <https://www.dol.gov/ui/data.pdf>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

27. “Employment Situation Summary”, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu, 3 Nisan 2020, <https://www.bls.gov/news.release/empstat.nr0.htm>; “Databases, Tables & Calculators by Subject”, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu, 3 Nisan 2020, <https://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

28. Ben Casselman, Patricia Cohen ve Tiffany Hsu, “It’s a Wreck: 3.3 Million File Unemployment Claims as Economy Comes Apart”, *The New York Times*, 26 Mart 2020.

10, Büyük Buhan’da yüzde 24,9) bu denli ağır bir rakama ulaşmamıştır.²⁹

ABD hükümetinin şu anda endişe etmesi gereken tek parametre işsizlik oranları da değildir. Salgın nedeniyle sadece üç hafta içinde borsa yüzde 20 değer kaybetmiş ve ABD’de “piyasada kaydedilen en hızlı ve en keskin düşüş” (*bear market*) haline gelmiştir.³⁰ Dahası işletmelerin büyük çoğunluğu belki de yeniden açılmamak üzere kapanmaktadır. Bu durum gayri safi yurt içi hasılanın (GSYH) da düşmesiyle sonuçlanacak ve bunun en önemli yansıması ise Amerikan ekonomisinde yaşanacak diğer olumsuz etkiler olacaktır. Daha açık bir ifadeyle insanlar arasındaki gelir eşitsizlikleri artacak, düşük gelirli ve maaşıyla kıt kanaat geçinen insanlar bu durumdan en fazla etkilenecektir.

KORONAVİRÜS VE AMERİKAN POLİTİKASI

Trump’ın ABD’deki durumun vahametini daha erken kabul etme konusundaki çekincesinin ardında yatan temel nedenlerden biri yaklaşmakta olan seçimlerdir. Bu salgınla mücadele Trump yönetimi için bir test niteliği taşıyacak ve sonunda Amerikan halkı oylarını buna göre verecektir. Yine de (yukarıda belirtildiği gibi) Beyaz Saray yönetiminin pek etkili olmayan müdahaleleri nedeniyle ABD’nin önümüzdeki aylarda tarihinin en büyük ekonomik krizlerinden biriyle karşı karşıya gelme ihtimali büyüktür. Bu gibi durumlarda ekonomi çok önemli bir rol oynar ve vatandaşların oy verme kararlarını doğrudan etkiler. Trump’ın ekonomiyi idare etme şekli ile ilgili olarak en güçlü desteği almasının beklediği bir zamanda yaşanacak olası bir ekonomik kriz yeniden seçilmesi noktasında kendisine zarar verecektir. Bu konuda tahmin yapmak için henüz erken olsa da Trump’ın rakibi (Joe Biden) bu durumu Trump’a karşı kullanmak ve puan kazanmak için ellerinden geleni yapmaktadır.

29. Miguel Faria-e-Castro, “Back-of-the-Envelope Estimates of Next Quarter’s Unemployment Rate”, Federal Reserve Bank of St. Louis, 24 Mart 2020, <https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2020/march/back-envelope-estimates-next-quarters-unemployment-rate>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

30. Annie Lowrey, “This is Not a Recession. It’s an Ice Age”, *Atlantic*, 20 Mart 2020.

SONUÇ

ABD dünyadaki diğer birçok ülke gibi talihsiz ve korkunç bir insani krizle, Koronavirüsün yayılmasıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Tüm dünyada 65 binden fazla insan hayatını kaybetmiş ve yakın zamanda ABD'nin salgının yeni merkez üssü olması beklenmektedir.

ABD'ye göre görece daha küçük bazı devletler Koronavirüsün yayılmasını iyi idare ederken kendini "dünyanın en iyi, en etkili ve teknolojik açıdan en gelişmiş ülkesi" olarak niteleyen bir süper güç olan ABD,³¹ tarihindeki en dip noktalardan birini yaşamak üzeredir. Trump yönetiminin krize nasıl karşılık verdiği (ya da daha doğru bir ifadeyle nasıl karşılık ve-

remediği) ABD'nin bugün yaşamakta olduğu şokun ardındaki temel nedenlerden biri gibi görünmektedir. Sonuç olarak ABD'nin tarihinin en büyük ekonomik krizlerinden biriyle karşı karşıya gelmesi bekleniyor ve aynı zamanda Trump'ın yeniden seçilip seçilmeyeceği de büyük bir soru işaretine dönüşmüştür.

Uzun zamandır akademisyenler ABD hegemonyasını sorgulamakta ve birçoğu ABD'nin gücünün azalmakta olduğunu ileri sürmektedir. Keza ABD'nin uluslararası sistemdeki hegemon ülke olarak dünyada etkili bir virüsten korunma stratejisi geliştirmesi beklenirken Washington yönetimi kendi vatandaşlarına dahi yardım edemeyen bir konumda bulunmaktadır. Bu kriz ortamı bir kez daha uluslararası ilişkiler akademisyenlerinin tartıştığı "ABD hegemonyasının sonumu?" sorusunun haklılığını ortaya koymaktadır.

31. Anne Applebaum, "The Coronavirus Called America's Bluff", *The Atlantic*, (15 Mart 2020), <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/03/coronavirus-showed-america-wasnt-task/608023>, (Erişim tarihi: 7 Nisan 2020).

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)